

Üniversitesi : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Vahit Türk
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2014

ÖZET

ORGAN ADLARIYLA KURULMUŞ DEYİMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI (AZERBAYCAN – ÖZBEK VE TÜRKİYE TÜRKÇESİ)

Aysel HÜSEYNOVA

Bilindiği üzere, oldukça geniş bir coğrafyada yaşayan Türk ulusu zengin ve köklü bir dil ve kültür geleneğine sahiptir. Bu geleneğin bir parçası şüphesiz deyimlerdir. Yıllar geçse de ortaklığını kaybetmeyen deyimler onların arasındaki kültür bağının ne kadar eskiye dayandığını ve ne kadar sağlam temele sahip olduğunu gösterir. Türk deyimleri Türk ulusunun binlerce senelik yaşam felsefesinin ürünüdür. Onlar binlerce senelik tarih içerisinde kuşaktan kuşağa geçip günümüze kadar gelmiştir. Yüzyıllardır dillerden düşmeyen deyimler, derlenip sözlüklerde yayımlananlardan çok daha fazladır. Günümüzde oldukça geniş bir coğrafyada yaşayan Çağdaş Türk topluluklarının kelime hazinesinde pek çok ortak deyimlerin bulunması bunun bariz bir delilidir.

Bu çalışmada, Azerbaycan, Türk, Özbek deyimleri arasında ne kadar ortaklık ve ne kadar farklılık olduğunu görmek amacıyla, bu lehçelerde olan bazı deyimleri birkaç kategoride inceledik. Deyimler, insan hayatındaki çeşitli olayları, ilişkileri özlü şekilde anlatır. Deyimler Türk toplumunun hayatında eski dönemlerden beri yaşamaktadır. Bugün Türk lehçelerinde kullanılan birçok deyim aynı anlamları ifade ettiği söylenebilir. Özbek, Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinde organ adlarıyla kurulmuş deyimleri karşılaştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada deyimlerin anlatımdaki gücü ve Türk lehçeleri arasındaki kültür ortaklığı sergilenmeye çalışılmıştır.

Organ adları, dillerin temel söz varlıkları içinde değerlendirilen unsurlardır. Bu nedenle bu adlandırmalar, çoğu zaman ait oldukları dil hakkında önemli bilgileri bünyesinde barındırır. Özellikle Özbek Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi gibi organ adları konusunda çeşitlilik gösteren lehçelerde, bu kullanımlar bir kat daha fazla önem taşırlar. Türk dilinin bilinen ilk kaynaklarından itibaren organ adlarının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Azerbaycan Türkçesi, Özbek Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Deyim, Organ Adlarıyla Kurulmuş Deyimler

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Supervisor : Prof. Dr. Vahit Türk
Degree Awarded and Date : MA – June 2014

ABSTRACT

**THE COMPARISON OF THE IDIOMS ESTABLISHED WITH THE ORGAN NAMES
(AZERBAIJAN - UZBEK AND TURKEY'S TURKISH)**

Aysel HUSEYNOVA

As it is known, Turkish Commonwealth which inhabits a wide geography has a rich cultural background and deep-rooted traditions. A part of this culture is undoubtedly idioms. Even the years passed, idioms which couldn't lose their association show that how old the cultural bond between them is, and what a stable base this bond has. Turk idioms are a product of Turk commonwealth's philosophy of life for thousands of year. They passed from one generation to another and survive till today. The idioms which survive orally are more than those have been gathered in dictionaries. Nowadays modern Turkish Commonwealth which inhabits in a wide geography, has the obvious fact that the idioms to be included into the word treasure have enough similarities.

The purpose of this project is to indicate the similarities and the differences between Turkish spoken in Turkey, Azerbaijan and Uzbekistan. Turkish in order to do that, we investigated some idioms in these languages.

Idioms explain concisely the various, relationships in people's lives. Idioms have existed since ancient times of Turkish community. Today most idioms which are used in Turkish dialects express similar meanings. For the purpose of comparing the idioms have been formed with the organ names in Uzbek Turkish, Azerbaijan Turkish and Turkey's Turkish in this work, is tried to demonstrate the cultural partnership and strength among Turkish dialects according to the explaining idioms.

Names of the organs are considered among the basic elements of the vocabulary of languages. For this reason, these naming mostly holds significant data about the language which naming belongs. Especially the Uzbek Turkish, Azerbaijan Turkish and Turkey's Turkish have more importance in the dialects showing variety of the maintenance of the names of organs. From the first Turkish sources it is seen that the names of organs are used frequently.

Key Words: Azerbaijan Turkish, Uzbek Turkish, Turkey's Turkish, Idiom, The Idioms Established With The Organ Names